

Маріупольський державний університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції**

Київ - 2026

УДК 373.2(06)

ІННОВАЦІЇ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, 27 березня 2026 року / за заг. ред. С.І. Макаренко. Київ: МДУ, 2026. 270 с.

Редакційна колегія:

Блашкова Олена, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Деснова Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Коляденко Ніна, докторка медичних наук, доцентка, професорка кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Крутій Катерина, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Макаренко Світлана, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Поповська Оксана, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Фунтікова Ольга, докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Яйленко Вікторія, старша викладачка кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 8 від 28 квітня 2026 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2026

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2026

Розділ 3. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ПРАКТИКИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАННІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Поповська Оксана,

канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Глобчаста Ірина,

здобувачка 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
освітня програма «Дошкільна освіта»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

АРТ-ПЕДАГОГІКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Проблема забезпечення повноцінної життєдіяльності та усунення чинників, що обмежують залучення осіб із особливостями психофізичного розвитку до системи суспільних відносин, набуває особливої актуальності в умовах трансформації сучасного суспільства та реформування освітньої галузі в Україні. Зазначена проблема потребує комплексного, міждисциплінарного підходу та узгоджених дій на державному, інституційному та індивідуальному рівнях [1]. У цьому контексті особливого значення набуває створення умов для повноцінного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, їхньої соціалізації, інтеграції в освітній простір та подальшої участі в суспільному житті.

Одним із ключових завдань сучасної педагогічної науки та практики є пошук ефективних інноваційних засобів, що сприятимуть гармонійному розвитку особистості дитини, формуванню її соціальної компетентності, емоційної стійкості та здатності до самореалізації [2; 3]. У цьому аспекті значний потенціал має *арт-педагогіка*, яка поєднує у собі педагогічні, психологічні та мистецькі підходи до розвитку особистості.

На сучасному етапі розвитку освітньої системи сформовано значний вітчизняний і зарубіжний досвід використання арт-педагогіки у роботі з дітьми різних вікових категорій. Особливої актуальності набуває її застосування у роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами, оскільки саме цей період є сенситивним для формування базових психічних процесів, емоційної сфери та соціальних навичок. Арт-педагогіка та арт-терапія виступають ефективними засобами підтримки таких дітей, сприяючи подоланню труднощів адаптації, розширенню комунікативних можливостей та розвитку емоційного інтелекту.

Вітчизняні науковці, зокрема А. Бреусенко-Кузнєцов, Н. Єщенко, А. Колупаєва, З. Ленів, О. Любарець, Н. Полякова, О. Пинчук, Т. Яценко та ін., у

своїх дослідженнях розкривають теоретико-методологічні засади застосування арт-педагогіки та арт-терапії. Вони наголошують на тому, що арт-терапевтичні методи орієнтовані передусім на емоційно-чуттєву сферу особистості, сприяють вираженню внутрішніх переживань через художні образи, що особливо важливо для дітей, які мають труднощі у вербальній комунікації.

Сутність арт-педагогіки полягає у використанні мистецтва як засобу розвитку, виховання та корекції особистості. Вона спрямована на гармонізацію внутрішнього світу дитини, розвиток її творчого потенціалу, формування здатності до самовираження та самопізнання. Важливим принципом арт-педагогіки є безумовне прийняття результатів творчої діяльності дитини, що сприяє підвищенню рівня самооцінки, формуванню позитивного образу «Я» та розвитку внутрішньої мотивації до діяльності [4].

Арт-педагогіка та арт-терапія є ефективними засобами корекції емоційних порушень, зниження рівня тривожності, подолання страхів та агресивної поведінки у дітей дошкільного віку. Використання художньо-творчої діяльності (малювання, ліплення, музика, танець, театралізація тощо) дозволяє дитині у безпечний спосіб виразити свої почуття, переживання та внутрішні конфлікти. Це сприяє емоційному розвантаженню, формуванню навичок саморегуляції та стабілізації психоемоційного стану.

Особливої уваги заслуговує використання арт-педагогічних технологій в умовах інклюзивної освіти. Запровадження інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти зумовлює необхідність застосування індивідуалізованих підходів до кожної дитини з урахуванням її особливостей розвитку, освітніх потреб та потенційних можливостей. Арт-педагогіка у цьому контексті виступає універсальним інструментом, що дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних можливостей дитини.

Важливою перевагою арт-педагогіки є її доступність та універсальність. Вона не вимагає спеціальних академічних знань або високого рівня підготовки від дитини, що робить її ефективною у роботі з дітьми з різними порушеннями розвитку. Крім того, арт-педагогічні методи дозволяють здійснювати педагогічний вплив без прямого тиску, у формі гри та творчості, що відповідає віковим особливостям дошкільників.

Суттєвим аспектом ефективного застосування арт-педагогіки є професійна компетентність педагога, його здатність створювати сприятливу емоційно-психологічну атмосферу, встановлювати довірливі взаємини з дитиною та добирати адекватні методи і прийоми роботи. Педагог має враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, її інтереси, потреби та рівень розвитку.

Основною метою застосування арт-педагогічних технологій є створення умов для гармонійного розвитку особистості дитини, забезпечення її емоційного благополуччя та сприяння успішній соціалізації.

До основних завдань належать: розвиток самопізнання, формування позитивної самооцінки, корекція емоційно-поведінкових порушень, розвиток

творчих здібностей, формування комунікативних навичок та підвищення рівня адаптації до соціального середовища.

Серед найбільш ефективних методів арт-педагогіки, що використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами, можна виокремити засоби малювання, музики, танцювальні рухи, казки, ігри, пісочну терапію та театралізовану діяльність. Кожен із зазначених методів має свої специфічні можливості впливу на розвиток особистості дитини та може використовуватися як окремо, так і в комплексі [5].

Застосування арт-педагогічних методів у корекційно-розвиткової роботі забезпечує комплексний вплив на особистість дитини, охоплюючи когнітивну, емоційну, поведінкову та соціальну сфери. Художньо-творча діяльність сприяє розвитку таких психічних процесів, як увага, пам'ять, мислення, уява, а також формує навички комунікації та взаємодії з іншими [6].

Очевидними перевагами застосування мистецьких технологій є те, що засоби арт-педагогіки не передбачають обов'язкового використання вербальної комунікації, натомість забезпечують можливість передачі почуттів і емоційних станів за допомогою різних видів і форм мистецтва. Особливої значущості це набуває у процесі роботи з дітьми, які мають порушення мовлення, а також із тими, хто внаслідок пережитих фізичних або психічних травм частково чи повністю втратив здатність до адекватного самовираження. У таких випадках вербальні засоби комунікації можуть бути малоефективними або недоступними через наявність когнітивних порушень, що зумовлює доцільність використання альтернативних, невербальних способів взаємодії [7].

Слід зазначити, що арт-педагогіка спрямована переважно на дослідження та розвиток внутрішнього світу дитини, водночас створюючи сприятливі умови для формування довірливих взаємин між педагогом і вихованцем. Важливим є положення про відсутність «неталановитих» дітей, оскільки кожна дитина володіє певним потенціалом, який може бути недостатньо розвиненим унаслідок впливу об'єктивних і суб'єктивних чинників, зокрема педагогічних помилок, соціально-педагогічної занедбаності або недостатньої уваги з боку батьків. У цьому контексті засоби арт-педагогіки спрямовують дитину до тих видів творчої діяльності, які відповідають її індивідуальним можливостям, інтересам і потребам, здатні викликати стійкий інтерес та забезпечувати тривале емоційне залучення. Така діяльність сприяє врівноваженню процесів збудження і гальмування, що, у свою чергу, позитивно впливає на ефективність реабілітації дітей з особливими освітніми потребами [8, с. 137].

У роботі з дошкільниками педагоги застосовують різноманітні методи і підходи, проте саме мистецтво виступає інтегрувальним чинником, що об'єднує їхні зусилля у пошуку оптимальних шляхів надання допомоги дітям з особливими освітніми потребами. Відомо, що одним із ефективних способів виявлення внутрішніх переживань і душевних прагнень дитини є спонтанна художня діяльність, зокрема малювання без попереднього задуму з використанням різних

матеріалів (олівців, фарб, піску, крейди тощо). Такий підхід передбачає надання дитині свободи творчого самовираження, що активізує її уяву, сприяє емоційному розвантаженню та внутрішній гармонізації. При цьому не має принципового значення форма чи техніка виконання художньої діяльності, а також характер образів і сюжетів, оскільки вони відображають глибинні психічні процеси, пов'язані з підсвідомістю дитини, її ціннісними орієнтаціями, моральними установками та актуальним емоційним станом [9; 10].

Застосування арт-педагогіки сприяє також розвитку креативного мислення, формуванню здатності до самовираження та самореалізації. Творча діяльність дозволяє дитині відчути власну значущість, розвинути впевненість у собі та сформувати позитивне ставлення до власних можливостей.

Не менш важливим є те, що арт-педагогіка сприяє формуванню толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами з боку однолітків та дорослих, що є важливою умовою створення інклюзивного освітнього середовища. Вона сприяє розвитку емпатії, взаєморозуміння та взаємопідтримки у дитячому колективі.

Отже, арт-педагогіка виступає ефективним інноваційним засобом розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами, що забезпечує комплексний вплив на формування особистості, сприяє її гармонійному розвитку, соціалізації та інтеграції у суспільство. Її впровадження у практику закладів дошкільної освіти є важливим напрямом модернізації сучасної освіти та реалізації принципів інклюзивного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Самміт-Книга, 2009. 272 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ: МОН України, 2021. 37 с.
3. Державний стандарт дошкільної освіти від 26 листопада 2025 р. № 1557. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.03.2026 р.)
4. Ленів З. П. Арт-педагогіка в інклюзивній освіті дітей дошкільного віку: навч-метод. посіб. Львів: Растр-7, 2018. 164 с.
5. Логвиненко Т. Використання засобів арт-педагогіки та арт-терапії у соціально-педагогічній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Наука і техніка сьогодні. 2022. № 5(5) С. 327-335.
6. Яценко Т.С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: монографія. Київ : Вища школа, 2006. 382 с.
7. Бреусенко-Кузнецов А.Ю. Арт-терапія: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 256 с.
8. Пинчук О. П. Арт-терапія як засіб розвитку особистості дитини. Київ: Каравела, 2016. 192 с.
9. Malchiodi C. A. The Art Therapy Sourcebook. New York : McGraw-Hill, 2007. 336 p. URL: <https://www.mheducation.com> (дата звернення: 14.03.2026).
10. Case C., Dalley T. The Handbook of Art Therapy. 2nd ed. London : Routledge, 2014. 368 p. URL: <https://www.routledge.com> (дата звернення: 14.03.2026).